

Pavojingos klastotės

Prekyba suklastotomis prekėmis, keliančiomis pavojų sveikatai, saugai ir aplinkai

SANTRAUKA

2022 m. kovo mėn.

Šiame tyrime kiekybiškai įvertinama prekybos suklastotomis prekėmis, keliančiomis pavojų sveikatai, saugai ir aplinkai, apimtis ir tendencijos. Tyrimo pagrindas – unikalių tarptautinių duomenų apie muitinėse konfiskuotas prekes bei kitų teisėsaugos duomenų analizė ir struktūruoti pokalbiai su teisėsaugos specialistais.

Iš esmės visos suklastotos prekės yra pavojingos ir vartotojams gali kelti tam tikrą grėsmę. Siekiant atsižvelgti į skirtingą pavojingumo lygį, tyrime išskiriamos dvi konkrečios sritys pavojingų klastočių apimčiai nustatyti.

Bendrajai sričiai priskiriamos tos prekės, kurios turi atitikti konkrečius produktų saugos standartus, ir (arba) patenka į JAV Maisto ir vaistų administracijos reguliuojamą sritį, ir (arba) yra įtrauktos į Jungtinių Amerikos Valstijų įstatymo SHOP SAFE ACT (Saugaus apsipirkimo aktas) projektą. Tarp dažniausiai pasitaikančių pavojingų šios srities klastočių – drabužiai, automobilių atsarginės dalys, optiniai ir medicininiai aparatai, taip pat vaistai.

Nustatyta, kad daugiausiai pavojingų klastočių – daugiau nei tris ketvirtadalius konfiskuojamų prekių – eksportuoja Kinija ir Honkongas (Kinija). Įprasčiausias jų gabenimo būdas, labai apsunkinantis tikrinimo ir išaiškinimo procesą ir mažinantis aptikimo bei sankcijų riziką, – pašto siuntos, kurių skaičius, didėjant elektroninės prekybos populiarumui, vis auga. Pagrindinės smulkių siuntų su pavojingomis prekėmis paskirties šalys buvo Europos Sąjunga ir Jungtinės Amerikos Valstijos. Tačiau vertinant konfiskuotų gaminių vertę, akivaizdžiai dominuoja gabenimas jūra. Jūrų transportu gabenamų pavojingų klastočių paskirties vietos buvo įvairios, daugiausia – Persijos įlankos valstybės.

Į tikslingesnę, siauresnę sritį patenka tik maisto produktai, vaistai, kosmetika ir tų kategorijų prekės, dėl kurių dažniausiai gaunami saugos įspėjimai ir kurios atšaukiamos. Vertinant šią sritį nustatyta, kad dažniausiai parduodamos pavojingos klastotės priklauso parfumerijos ir kosmetikos, drabužių, žaislų, automobilių atsarginių dalių ir vaistų kategorijoms. Dauguma šių prekių pagaminama Kinijoje (55 proc. visame pasaulyje muitinėse konfiskuotų gaminių) ir Honkonge (19 proc.). 60 proc. konfiskuotų pavojingų prekių buvo gabenama paštu, o vertinant konfiskuotų prekių vertę dominavo jūrų transportas.

Prekyba internetu sudarė 60 proc. visų konfiskuotų ES skirtų pavojingų gaminių. Tačiau konfiskuotų prekių vertės požiūriu ji sudarė tik nedidelę dalį. Tarp visų internetu užsakytų pavojingų klastočių populiariausios buvo kosmetikos prekės, po jų – drabužiai, žaislai ir automobilių atsarginės dalys. Dauguma šių prekių (75 proc.) buvo išsiųstos iš Kinijos.

Prekybą pavojingomis suklastotomis prekėmis paveikė COVID-19 pandemija. Daugeliu atvejų krizė sustiprino buvusias tendencijas. Tai ypač pasakytina apie padirbtus vaistus ir kitus rizikingų sektorių, kur nutrūkusios tiekimo grandinės ir paklausos pokyčiai atvėrė naujas galimybes nusikalstamai veiklai, gaminiams, pvz., alkoholį. Tačiau toks bendras smarkus klastočių skaičiaus augimas apėmė ne tik vaistus ir asmenines apsaugos priemones, bet ir daugelį kitų prekių, įskaitant vartojimo prekes ir atsargines dalis, kurios taip pat gali kelti pavojų sveikatai ir saugai.

Kad suprastų ir galėtų šalinti prekybos pavojingomis suklastotomis ir piratinėmis prekėmis keliamą riziką, vyriausybės turi gauti naujausią informaciją apie šios prekybos mastą, aprėptį ir tendencijas. Šis tyrimas yra nuolatinės stebėsenos, kuria siekiama remti politikos kūrimą ir teisėsaugos veiklą, dalis.